

GESCHIEDENIS
VAN
DE GEMEENTEN

DER
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN,

DOOR
Frans de Potter en Jan Broeckaert.

Eerste reeks. — Arrondissement Gent.

ZESDE DEEL.

Olsele, Oostakker, Oosterzele, Oostwinkel, Petegem, De Platte,
Pecke, Peesle, Ronsle, Schelderode, Scheldewindeke, Sem-
merzake, Sleidinge, Ursel, Vinderhout.

GENT,
DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, KOORNMARKT.

1864-1870.

LB 3483455

POESELE.

I.

BESCHRIJVING VAN HET DORP. — Het dorpje Poesele, een der kleinste van het rechterlijk en bestuurlijk arrondissement Gent, met slechts 252 hectaren oppervlakte⁽¹⁾, ligt omtrent halverwege Gent en Tielt, en op drie vierde mijl afstands, ten westen, van Nevele, de hoofdplaats des kantons. Het is doorsneden door den steenweg van Nevele naar Lootenhulle, die het dorp, aan den eenen kant, met de steden Gent en Deinze, en aan den anderen, met West- en Zeeuwsch-Vlaanderen in gemeenschap brengt, en paalt ten noorden en ten oosten aan Nevele, ten zuiden aan dezelfde gemeente en aan Meigem, en ten westen, aan Lootenhulle.

De naam dezer gemeente, welken men de eerste maal in eene oorkonde van 1121 *Poksela* geschreven vindt, en gewoonlijk *Poesel* uitspreekt, zal, volgens de meeste waarschijnlijkheid, eene samentrekking van *poel*, gracht, moeras, en van *sele*, zaal,

(1) Volgens SANDERUS, oudtijds 100 morgen. De oude gemeenterekeningen spreken van eene grootte van 195 bunder 110 roeden.

verblijf of kasteel, zijn, en, naar de oorspronkelijke ligging, eene woonplaats bij het moeras beteekenen. In 1156 schreef men *Pocsela*, dat *WILLEMS*, evenals het *Poksela* van 1121, doch echter bij misslag, voor Poeke hield; in 1186, *Polensele*; in 1284, *Poussiele*; in 1530, *Pousiele*, en in een ander oud stuk, zonder jaartal, *Poucsele*. Dr BUDDINGH vertaalt het woord door *poelwater*.

De bevolking van Poesele bedroeg den 1 Januari 1867, volgens den uitslag der jongste volksoptelling, 666 zielen(1); het getal huizen, 145. Volgens het kadaster is de gemeente slechts in twee wijken verdeeld, en hieronder zijn begrepen : de *Kerkwijk*, de *Priesteragewijk*, de *Molenwijk*, de *Kleine wijk*, de *Kosterswijk*, de *Binnenwijk*, de *Hullewijk* en *Kerrebroek*(2).

De grond dezer gemeente, alhoewel noch eigenlijk klei- noch zandachtig, en plat, is tamelijk vruchtbaar, goed bebouwd, en nog met eenige bosschen bedekt, die echter van jaar tot jaar meer en meer verdwijnen. Er zijn hier weinig meerschens. Men treft er twee voornamst beken aan : de *Poekebeek*, eertijds de *Kalene* genaamd, en de *Schuurveldbeek*. Eerstgenoemde moest zich, vóór het delven der Vaart van Schipdonk langs onder de Brugsche Vaart in het kanaal van Terneuzen ontlasten, en was eertijds aan groote en menigvuldige overstromingen onderhevig. De andere beek, welke in de vorenvermelde uitwatert, vinden wij in eene oorkonde van 1465 volgenderwijze beschreven : « een loop ende stroom van water, comende van Scuurvelt, ende alsnu loopende neffens den cant van Poesele, te Poesele den wale toe. »

Blijkens de algemeene landbouwopneming van 1846 telde men in deze gemeente 24 paarden en veulens, 243 stuks hoornvee, waaronder 42 vette en 7 trekdieren, 9 kalvers, 125 verkens en

(1) In 1801 bedroeg de bevolking 628 zielen, waaronder 60 behoeftigen. In 1830 (1 Januari,) waren er 810 zielen.

(2) Oude plaatsnamen :

1500. *Neghenbrootsacker*, *Poeselbosch*, *Scaepdriesch*.

50 geiten. Er waren in 't geheel 156 landbedrijven, en 54 mannelijke en 18 vrouwelijke dienstlieden. Het dagloon beliep voor de mannelijke veldarbeiders fr. 0-72, en voor de vrouwen, fr. 0-56, waarbij zij de voeding genoten. Men zaaide er omtrent 45 hectaren 64 aren tarwe, 5 h. 72 ar. masteluin, 64 h. 95 ar. rogge, 6 h. 75 ar. gerst, 14 h. 44 ar. haver, 5 h. 59 ar. bockweit, 1 h. 49 ar. koolzaad, 18 h. 60 ar. vlas, 26 h. 79 ar. aardappelen en 20 h. 91 ar. klaver. De meerschen, hieronder begrepen de boorden rondom de akkers, die tot weiden dienen, besloegen op gemeld tijdstip eene uitgestrektheid van 27 hectaren 48 aren, terwijl men er ter nauwernood een zevental hectaren bosch aantrof(1).

Dezelfde statistiek geeft ons de waarde en den pachtprijs der landen op in 1850 en 1846. In eerstgemeld jaar had eene hectare land eene gemiddelde verkoopwaarde van 2700 frank; in 1846 gold die reeds tot 5500 frank. De pachtsom was sedert 1850 van fr. 72-50 tot 80 a 85 frank gestegen. Heden ten dage (1867) gelden de landen te Poesele gemiddeld 6500 frank, tegen eenen pachtprijs van fr. 150 de hectare. Volgens dezelfde opgave behoort slechts het vijfde deel der geheele uitgestrektheid aan de gebruikers, die derhalve de vier vijfden der landen in pacht bezitten.

Er zijn in deze gemeente twee oude voorname pachthoeven: het *goed ten Briele*, dat wij reeds van in den jare 1459 vermeld vinden, en het *goed ter Lucht*, ter wijk Kerrebroek. Omtrent den jare 1825 werd op dit laatste hof, bij het omdelven van den boomgaard, een schat gevonden, bestaande in Spaansche kronen en in halve kronen, geslagen onder de regeering van Albrecht en Isabella, voor eene gezamenlijke waarde van ongeveer 1000 frank.

Eigenlijke kasteelen schijnen te Poesele niet te hebben bestaan; nogtans beweert men in het dorp, dat er op de plaats,

(1) Tegenwoordig (1867) heeft men te Poesele slechts 1 hect. 45 aren 20 centiares bosch.

genaamd het *Motje*, in vroegeren tijde eene verblijfplaats der Tempelheeren stond.

Ten jare 1574, zoo wij in eene akte van dit jaar zien, werd door zekeren Jacob van Renterghem, te Poesele, aan de Rekenkamer van Rijsel de vraag ingediend om eenen windmolen te mogen oprichten, hetgeen hem werd toegestaan. Deze molen, welke tijdens de godsdienstberoerten zal vernield geworden zijn, werd in 1639 op « 't klein Kouterken van 't goed ten Briele » door zekeren Christiaan Bract heropgericht. Omtrent het jaar 1809 afgebrand, werd hij door A. de Clercq herbouwd. Onder nijverheidsopzicht telt men ten huidige dage in deze gemeente twee graanmolens, waarvan een door den wind, en een door stoom bewogen wordt, en eene lijnwaadfabriek (1). De veekweek en de fruithandel zijn te Poesele zeer belangrijk. Alhoewel de gemeente geene weiden bezit, wordt er de boter weleens aan degene van Diksmuide vergeleken, hetgeen niet weinig te haren voordeele pleit; in meestal de tentoonstellingen behalen de landbouwers met hun vee de eereprijsen.

Er worden in deze gemeente jaarlijks twee kermissen gehouden: de groote, op den tweeden Zondag van September, en de kleine, welke op den Zondag van St. Laureins, in de maand Augusti, valt, en vanouds onder de benaming van *Poesel-nuchting* bekend is.

De met onze oude volksgebruiken zoo goed bekende J. HUYTENS verhaalt in zijne *Études sur les mœurs, les superstitions et le langage de nos ancêtres, les Ménapiens*, dat tusschen de inwoners van Poesele en Vosselare, evenals tusschen die van Drongen en Vinderhoute, vroegertijds het zonderlinge gebruik bestond, elkander des Zondags weleens te komen bevechten. « Wij hebben ons nooit den oorsprong noch de reden dier meest altijd

(1) In de vorige eeuw waren te Poesele 48 weefgetouwen, welk getal in 1843 tot 90 geklommen was. Het jaar nadien, bij de uitbarsting der lijnwaadcrisis, werkten er nog slechts 33 getouwen. — In 1700 bestond hier eene herberg, genaamd *het Haesken*; in 1790 eene andere, met name *den Leeuw*.

bloedige, soms doodelijke gevechten goed kunnen verklaren » gaat genoemde schrijver voort; « doch het schijnt dat het eene gewoonte was, welke van onze voorouders de Germanen werd overgeërfd. »

De registers van den burgerlijken stand, aanvangende met 1625, en de gemeenterekeningen, waarvan de oudste tot het einde der XVIIe eeuw opklimmen, zijn de eenige stukken van belang, welke in het gemeente-secretariaat uit den voortijd bewaard worden. In de tot het kerkarchief behorende papieren vinden wij van twee aardbevingen gewag gemaakt, welke wij hier aanstippen, omdat de schokken te Poesele en in de omliggende gemeenten gedurende omtrent eene minuut zijn gevoeld geworden. De eerste greep plaats op den 18 Februari 1756, kwart vóór 8 ure 's morgens; de andere, den 20 Januari 1760, kwart vóór 10 ure 's avonds.

Het provinciaal archief te Gent bewaart de gemeenterekeningen van Poesele, van 1750 tot 1791.

II.

HEERLIJKHEID. — Wij kennen slechts een enkel lid der voormalige heerenfamilie, die Poesele oorspronkelijk schijnt bezeten te hebben; het is *Catharina van Poesele*, vrouw van Boudewijn de Molendina, welke te Gent in 1560 overleed, en in de Predikheerenkerk aldaar begraven ligt. Op welk tijdstip echter de heerlijkheid dezer plaats aan eene andere familie overging, kunnen wij bij gebrek aan bescheiden niet opgeven. In de tweede helft der XIIIe eeuw behoorde Poesele aan het machtige huis der kasteleins van Diksmuide, en wel namelijk aan Dirk, heer van Diksmuide en Beveren, gehuwd met eene jonkvrouw Agnes (in enkele schriften Margareta), die de heerlijkheid van Poesele ten jare 1284 zijner zuster Joanna opdroeg, bij gelegenheid haars huwelijks met Wouter, heer van Nevele en

kastelein van Kortrijk (1), aan wiens opvolgers zij tot op het laatste der verledene eeuw bleef behooren (2).

(1) « Universis presentes litteras inspecturis officialis Tornacensis salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod in nostra presentia propter subnotata personaliter constituta nobilis mulier domina Agnes uxor legitima viri nobilis Theodorici militis domini de Beverna castellani de Dixmuda recognoscens et ascerens quod dictus Th ejus maritus domicille Johanne sorori Germane ipsius Theodorici dedit contulit et concessit ac solempniter resignavit in subsidium ad opus et in augmentationem matrimonii quod ipsa Johanna contractura est ut dicebat ipsa Agnes cum viro nobili Waltero milite domino de Nivella, castellano Curtracensis sexies viginti libratas terre ad monetam Flandrensem consistentes seu jacentes in villa de Dixmuda seu dominio et districtu ville que in feodum tenentur ab illustri G comite Flandrense item et totam terram de *Poussiele* cum ejus appendiciis que censetur allodium ut dicebat dictas donationem seu dationem collationem concessionem et resignationem prout facte sunt, sub modo forma et conditionibus super dicto matrimonio contraendo celebratis sive factis laudavit approbavit et suum in eisdem consensum adhibuit gratuitum benivolum et acceptum. Profitens promissa facta esse et fuisse a Theoderico predicto ejus marito ad opus dicte domicille Johanne et dicti W domini de Nivella ob causam et ratione matrimonii supra dicti, bene et ad legem ac secundum patrie consuetudinem adhibitis solemnitatibus que circa hec ad legem et consuetudinem hujus modi fuerant adhibende omnique juri quod eidem domine Agneti in predictis sexies viginti librate terre et in toto terra de *Poussiele* et ejus appenditiis competeat vel competere poterat aut debebat ratione dotis cive dotalitii donationis propter nuptius usufructus assignamenti habitationis elemosine seu qualibet alia ratione renunciavit expresse. Et illud jus coram nobis ad opus predictae domicille Johanne et dicti domini Walteri ob causam dicti matrimonii contraendi quitavit quitclamavit absolute et resignavit solempniter et benigne. Promittens fide et juramento coram nobis corporaliter prestitis ab eadem que contra premissa nec per se nec per alium veniet in futurum nec contra nomendi in aliquo artem vel in genium materiam causam occasionem exceptionem medium sive modum in veniet procurabit neque queret. Sed permittit predictos Johannam et Walterum de bonis et rebus predictis contracto matrimonio inter eos gaudere pleno jure passifice et quiete sine reclamacione aliqua ab eadem Agnete decetero facienda recognovit etiam coram nobis dicta Agnes quod in recompensationem eorum que sibi competeant et competere poterant in bonis et rebus predictis et juris quod habebat vel habere debebat seu poterat in eisdem ratione matrimonii inter ipsam Agnetem et prenominatum dominum de Beverna castellanum de Dixmuda quibus recompensatione et provisione dicta Agnes coram nobis habuit se pro contenta..... Datum anno Domini MCCLXXXIV..... »

(*Charters der graven van Vlaanderen*, N° 351. — Prov. Arch.).

(2) Zie voor de geslachtslijst der heeren van Nevele, onze monographie dier gemeente.

Zoals door SANDERUS en andere schrijvers gezeid wordt, was de heerlijkheid van Poesele eene der weinige vrije heerlijkheden van Vlaanderen. De hieronder medegedeelde, nooit uitgegevene charter van den jare 1594 behelst daaromtrent wetenswaardige bijzonderheden⁽¹⁾. Wij zien er uit, ten eerste, dat Poesele van

(1) « Allen denghenen, die dese presente lettren zullen sien ofte hooren lesen, schepenen ende Raedt der stede van Ghendt, saluut. Doen te wetene dat voor ons commen es ende ghecompareert es Cornelis van Parijs, audt een en tzeventich jaeren, den welcke ten verzoucke van Gillis Hebbrecht, ontfanghere van den Lande van Nevele, by solemnelen eede verclaert heeft, dat hy van joncx binnen de prochie van Pousselle continuelick ghewoont ende t'officie van Burghemeestre aldaer den tijt van twee en twintich jaeren lovelick bedient heeft, ende by dien dat hy sekerlick weet ende van alle anders vande zelve prochie uniformelick ghehoort heeft, dat dezelve prochie van Pousselle een vry eyghendomme es, zo zy in alle charters ende kennessen van over dryhondert zo vierhondert jaren bekent ende ghenaeft wort, ende noch daeghelick in alle kennessen, die voor de wet van aldaer ghepasseert worden, also gheintituleert ende dezelve wet thuerliedder vierschaere also ghemaent wordt als deselve prochie gheen heuwerheer subject zynde dan alleenlick huerliedder heere van Pousselle, die by dien dezelve zynder prochie ende vry eyghendomme met een palmslach ofte ander ghebruuck, dat men useert inde vercoopynghe van meubele, goedynghe vermach te veralinicieren, zulcx dat de heere van den lande van Nevele ten causen van zynen heerseepe vanden zelve lande gheen heere van derzelve prochie ende eyghendomme en es, al eyst, dat wylent iemandt, die heere van den voorn. Lande van Nevele gheweest es, ande voorn. eyghendomme by anderen particulieren tytle ghecome es, daeromme tzelve eyghendomme in gheender manieren den voorn. lande gheasserveert ofte gheannexeert gheweest es, zo claerlick blyet by dat dupsetenen van den zelve eyghendom haerliedder Bailliu ende wet apart hebben, ende niet en contribueren nochte ghecontribuert en hebben in eenighe lasten, die up den voorn. Lande van Nevele ommeghestelt ofte ghetaxeert zyn gheweest, maer ter contrarien en moeghen gheen officieren vanden voorn. Lande van Nevele, binnen de voorn. prochie ende vrye eyghendomme eenighe exploicten doen, niet meer dan dachvaerden, vanghen ofte scutten, dan anderssins als voor de wet ofte officieren vanden voorn. Lande niet justiciable nochte in gheender manieren betreckelick, jac selver binnen den zelve Lande niet arresteerlick zynde, so, onder andere, eens inde persone van hem attestant ghebleken es, zo hy in zyne voorn. qualiteyt van Burghemeestre by bailliu ende Scepenen van den voorn. Lande van Nevele ghevanghen wiert tot recouvre van seker schult, die zy heeschende waren tot laste van den voorn. vrye eyghendomme, want sy lieden scepenen ten respecte van dat hy sustineerde dat die vanden zelve eyghendom van den districten van den voorn. Lande niet en waren, ende by dien voor hemlieden niet justiciable, veele min vanghelick waren, met protestatien van alle

over onheuglijke tijden een vrij eigendom was, hetwelk van niemand dan van zijne bezitters afhing, en met het gebied van Nevele,

scaden ende interesten, hem attestant met ende by advise van joncheere Frans van Provyn, huerlieder hoochbailliu in dien tyde, costeloos ende scadeloos gheslaect hebben, zoo men ooc bevint by veele andere poincten, dat voorn. eyghendomme gheen deel, membre nochte inclavement van den voorn. Lande en es, als onder andere merckelick uutten name van vry eyghendom, ende dat indifferentelick alle upzetenen van den voorn. Lande van Nevele ghehouden zyn huerlieder granen te doen maelene up de muelene vanden heere vanden voorn. Lande, up paine vande zelve granen ende andere boeten, ende dat sy ooc in servitute zyn van groene thiende te ghevene, ende thuerlieder doot beste hoofden te betaelene, danof dupsetenen vanden voorn. vryen eyghendomme alle vry ende exempt zijn, als ligghende in huerlieder vrye wille, waer sy haerlieder granen doen malen willen, ende an niemant groene thiende nochte beste hoofden schuldich zyn, duer dat sy, so den voorn. name van vry eyghendomme clærlick te kennen gheeft, vry ende in gheene servitute en zijn, zo voor al breder betoocht wordt; dat voorn. eyghendomme mitten voorn. lande gheenderande ghemeens en heeft, daer dat die van den voorn. Lande van Nevele an hem attestant gheduerende zyn officie van Burghemeestre ten twee stonden versocht hebben omme te contribuieren in zeker giften, die zy pretendeerden anden grave van Hoirne, so hy heere van den voorn. Lande wiert, ende daernaer ande gravinne van Hoogstraete, zo zou danof vrouwe wiert, daerup by hem attestant ende zynen confreren scepenen vanden voorn. eyghendomme gheantwoordt wiert, dat sylieden niet en waren van haerlieder upsetenen, nochte begrepen onder den voorn. Lande, nemaer omme te volghen huerlieder exemptie in giften, ten respecte van dat denzelven heere grave ende vrouwe oock successivelick heere ende vrouwe vanden voorn. eyghendomme was, hebben sylieden burghemeestre ende scepenen vander zelve eyghendomme naer heurlieder vermoeghen teleker reyse ooc eenighe gifte apart ghepresenteert, daer hy attestant telcker reyse medeghewest, ende onder meer ander vande voorn. vrouwe van Hoochstraete ten daeghe van tgeven vande zelve gifte, ghehoort heeft, dat sou vraechde waeromme zy lieden deselve huerlieder gifte niet ghepresenteert en hadden alleer die van den voorn. haeren Lande van Nevele heurlieder ghepresenteert hadden, ende also daerup by hemlieden gheantwoordt wiert, dat die vanden voorn. Lande van meerder qualiteyt ende conditie waren, dan sy lieden, die maer eene particuliere prochie en waren, zo antwoorde zou, schynende deselve prochie voor den voorn. haeren lande te willen prefereren, dat huerlieder prochie een vry eyghendom was, ende by dien meerder in qualiteyt dan haere voorn. Lande van Nevele, voughende daertoe dat zou tzelve eyghendom an een van haere joncxste zonen gheven soude, om datter onzicht ende de preëminentien van diere bewaert zouden worden, als segghende dat haren audtsten zone ghenouch hebben zoude. Tot confirmatie van welcke hy attestant ooc verclaert, dat hy met andere scepenen vander zelve eyghendomme eens by den voorn. grave van Hoirne, ten tyde

alhoewel het er ingesloten lag en aan dezelfde heeren toebehoorde, geen hoegenaamd gemeens had. Tegenstrijdig aan de andere, in het rechtsgebied van Nevele liggende dorpen, had het eene gansch onafhankelijke vierschaar, welke door haren eigenen baljuw en schepenen bediend werd. Nog zijn de inboorlingen van Poesele fier op die aloude vrijheid en dat zelfsbestaan. Men bracht er, wat opmerkelijk is, noch recht van beste hoofd noch groene tienden op, en was daarbij van alle belastingen, op het land van Nevele gesteld, uitgezonderd. Geenen enkelen bediende van elders was het toegelaten, « binnen der voornoemde prochie ende vrye « eyghendomme eenighe exploieten te doen, » noch er iemand, om welk feit ook, te vervolgen, te vangen noch te dagvaarden; de grootste kwaaddoenders, de moordenaars, mochten er, met toestemming van den heer, hunne woning vestigen, en genoten er de vrijheid in den volsten zin des woords. Dat de justitie te Poesele daarom niet te min in hare volle strengheid uitgeoefend werd, blijkt, onder ander, uit het hieronder medegedeelde vonnis van de schepenen, onder dagteekening van 30 Mei 1573, waarbij zekere Marten de Buck, wegens overspel,

hy heere vander zelve eyghendomme was, onboden gheweest es binnen Nevele, daer de vorn. heere grave, up de maeret wandelende met zeker ghevanghenen uut Vranckrycke, hemlieden vraechde hoe zy tvoorn. zyn vry eygendom al regierden, ende zo zy antwoordden, zo men tzelve van auden tyde ghewone was te regieren, zo seyde hy daerup, dat sy in alle manieren huerlieder rechten ende preëminentien strietelick onderhouden en maintainieren zouden, ende merckelick, onder andere, wierden sy ghevanghen by eenighe andere wetten, dat sy volghende huerlieder privilegiën hemlieden costeloos ende scadeloos doen lichten zouden. Onder welke privilegiën onder andere ooc was, dat alle dootslaeghers ende malefacteurs, die binnen tvoorn. vry eyghendom hy consente van den heere van diere quamen, aldaer vry ende liberlick wonen, ende heurlieden zonder ansproeke van yemant auden mochte, dat in gheene plaetsen vanden voorn. Lande van Nevele torghelaten en es, zo dat hendelynghe de ghone recht ofte dhypothecque hebbende auden voorn. Lande niet en verstaen worden recht ofte hypothecque thebben anden voorn. eyghendomme, dat metten voorn. lande gheen ghemeens en heeft. Ghegheven onder den zeghele van zaecken der voors. stede van Ghendt, den xiiii^{en} Martii XVe vierentneghentich. »

(*Leendenombrementen van Nevele.* — Prov. Arch.).

tot eene zeker niet geringe straf werd veroordeeld (1). Daarenboven waren de inwoners ook niet gehouden, zooals die der andere tot het land van Nevele behorende plaatsen, hun graan op den heerenmolente doen malen, en waren zij van verscheidene andere kostelijke voorrechten in bezit, zooals uit den verderen inhoud der akte kan worden opgemaakt.

De heerlijke inkomsten waren te Poesele derhalve zeer gering. Ziehier wat daaromtrent een stuk van den jare 1660 opgeeft :

(1) « Ghesien bij scepenen van der heerlicheide ende vrijhede eigghendomme van Poessele, tproces criminelick voor hemlieden in ghescrifte beleeft ende hanghende int advis tusschen d'heer Bauduin Oudegherste, hoochbailliu van den voorn heerlicheide ende vrijen eigghendomme van Poessele, in den name van de Con. Maj^t., onsen gheduchten heere, ter eender zijde ; — ende Martin de Buck, ghevanghen, verweerder, ter andere. Rijpelick up al ghelet hebbende met deliberatie van Raede, ende ooc naer advis ghenomen met advocaten ende gheleerde postulerende in den Raedt van Vlaenderen, scepenen voorn^t. ter maninghe van den Bailliu, huerliedere gherechten maenheere, uutende huerl. advis ende recht doende in de sake, ordonneeren ende wijsen, dat hem de voorn heeschere met goeder ende juiste cause beclaeght heeft van den verweerdere ; dien volghende hebben den zelven verweerdere ghecondempneert ende condempneeren bij desen te compareren in ghebannen vierschaere, in zijn lijnwaet, blootshoofs, met een tortse van vier ponden was ongebrant in zijn handen, ende aldaer knielende over beede zijn knien, biddende Gode van hemelrijcke, heere ende wet, uuter name van de justitie, vergeffenesse van zijnder mesdaet, ende dezelve tortse tusschen officiers te draghene tot in de prochiekercke van Poessele, ende die aldaer te latene ten dienste van den helegghen Sacramente vande voorn. kercke. Ende omme dat daarmede niet ghenouch en es, te betalene ten prouffijte vande voorn. kercke xv Carolusguldens, ende ghelijcke xv Carolusguldens ten prouffijte van de kercke van Nevele, midsgaders in vier sacken rogghe, Nevelsche mate, tot prouffijte van den aermen van der voors. prochie van Poessele. Condempneeren hem voorts, ten prouffijte van de Con. Maj^t., L Carolusguldens ende te betalen zijn vanghenescosten ende misen van justicien, ter lauxatie. Ende hiermede den verweerdere-absolverende van 's heeschers voorderen heessche. Omme dieswille dat de voorn. verweerdere, wesende een ghehuwet man, hem vervoordert heeft, vleesschelijcke conversatie te nemen ende hebben met Paesschijukin van Driessche, s^r Hendrick, hem interdiccerende meer van ghelijcke te doene oft conversatie te nemene up arbitraire meerder ende scherper correctie van de scepenen. Aldus wettelijck ghewijst ende ghepronunchiert in wettelijcke ghebannen vierschaere van de voorn. heerlicheide up den naestlaesten dach van Meije A^o XVe drientseventich..... »

(Papieren der voormalige heerlijkheid van Nevele.
— Prov. Arch.).

« Item den heere van Nevele behoort noch toe seker cleyn
« prochieken, gheleghen neffens de prochie van Nevele, ghe-
« naempt Pousselle, wesende een *vrye eyghendom*, tgene dat van
« allen ouden tyden den heere van Nevele ghevolcht heeft met
« de voorn. heerlichede, als daerinne ligghende gheënclaveert,
« aldaer den heere van Nevele gheen seker incomste en heeft,
« deurdien de heerlycke renten in voorleden tyden byden heere
« van Nevele vercocht syn aen eenighe andere heeren, soodat
« hem daer niet en competeert dan alleene de maereghelden,
« dootcoopen, thiendepeninghen ende reliefven, als die ver-
« vallen, soo verre de gronden ende leenen sorteren onder
« tvoornoemde heerschap van Pousselle, daer noch andere heeren
« syn, die aldaer ooc hebben thiendepeninghen, reliefven,
« maereghelden ende dootcoopen, als daer ooc hebbende juris-
« dictie, enz. (1). »

Wat in deze regelen nopens de heerlijke rent van Poesele aangevoerd wordt, zal uit de hieronder medegedeelde, eenigszins verkorte charter, blijken echt te zijn. Margareta van Longueval, vrouw van Nevele, verkocht omtrent 1364, in afwezigheid van haren echtgenoot Jan van Gistel, de gemelde rent, benevens elf gemeten land en meersch, aan Goosen Mulaard, poorter der stad Gent, welke afstand in gemeld jaar door Jan van Gistel erkend en goedgekeurd werd. De rent bestond jaarlijks uit 55 mudden haver, 7 pond 19 schellingen parisis, 42 kapoenen, 16 hennen, 60 eieren en 5 pond parisis over erfelijken pacht van zeker bosch (2). In het begin der XVIIe eeuw behoorde

(1) « *Extrait uten lettren van decrete van de heerlichede van Nevele.* —
(Prov. Arch.).

(2) « Wij Jan van Ghistele, heere van der Wostinen ende van Nevele, doen te wetene allen lieden, dat als van den vercoepe die vrouwe Mergriete van Longhevael, vrouwe van der Wostinen ende ervachteghe vrouwe van den lande van Nevele, onse lieve wettelike gheselnede, vercocht heeft onsen wel gheminden Goessine Mulaerde, poertre in Ghend, dats te verstane drie ende dertich mudde evenen tsiaers. Item zevens ponde neghentiene scellinghen parisisse tsiaers. Item twee ende viertich cappoene tsiaers. Item zestiene

de helft dezer rent aan den heer van Dierikslan, die ze verkocht aan Joris della Faille, heer van Nevele, welke laatste ze met meer andere bezittingen ten jare 1633 aan Jan-Baptist della Faille, zoon van zijnen broeder Steven opdroeg⁽¹⁾.

De eenige inlichtingen, welke wij omtrent de in deze gemeente ingeslotene leenen mochten ontmoeten, betreffen het in 't eerste hoofdstuk reeds vermelde *hof ten Briele* en het *leen ten Walle*. Het *hof ten Briele*, welk ongeveer 10 bunder groot was, en van het leenhof van Poessele afhing, behoorde in de tweede helft der XVe eeuw, met een er van afhangend achterleen, aan Catharina van der Cameren, dochter van Willem; daarna aan Jan en Margareta de Croock, en in 1578 aan Willem van Aughem.

Het *leen ten Walle* had in de XVIe eeuw, onder andere, Jan de Vechtere en Pieter van den Ackere tot eigenaars.

binnen tsiaers. Item zestich eyere tsiaers. Item vive ponde parisise erveliken pacht van den bossche, die Jan Oliviers jaerlics sculdich es, ligghende te Poessele, ende dit es ervelike rente, jaerlics incommende. Ende daertoe elleve ghemete onder land ende mersch, lettelt min of lettelt meer, al dit vorseide land, mersch ende ervelike rente, ligghende binnen der vrijheden ende scependomme van Poessele, ende es vrij eyghin goed, ter welker steden daer 's vrouwe Mergriete van Longhevael, ervachtighe vrouwe van den lande van Nevele, onse liede gheselnede ute ghinc ende hare onterfde van al den vors. goede, wij als wettelic man van hare niet sijn en mochten up den tijt van doen, mids zekeren nootzaken die wij hadden, uten welken wij als wettelic man ende vooght van vrouwe Mergrieten vorseit bij desen lettren hebben ghedaen assent ende consent, te desen vors. coepe, ende te allen den vorwaerden, die daer toe behoren; ende kennen den coep van weerden, die Goessin Mulaert jeghen hare ghedaen heeft, ende dat es bij minen consente ende octroye, in al der manieren dat de tsaertre inhoudt ende verclaert, diere af ghemaect es, van welken vorseiden goede ghelijc dat man ende stic van parcheele te parcheele boven verclaert staet, wij ende onse vorseide ghesclnede ons kennen wel betaelt ende al vernoucht van Goessine Mulaerde voernoemt in goeden ghareeden ende wel ghetelden ghelde tonsen wille.... Ende omme dat wij kennen desen vors. coep wel ende redelic ghedaen ende bij onsen consente ende octroye, hebben wij in kennessen ter bede van Goessine Mulaerde vors. dese lettren doen bezeghelen met onsen zeghele, die ghemaect waren ende ghegheven int jaer ons Heren als men sreef dusentich drie hondert vier ende zestich, talf Hoymaend. »

(Oorspronkelijk stuk, in perkament, in ons bezit).

(1) *Papieren van den Ouden-Burcht*, Recht. Stand, N° 4. — Prov. Arch.

De tiende van Poesele werd sedert het jaar 1236 door de abis van het klooster *Pratis Porcinis*, te Doornik, en in lateren tijde door den pastoor der parochie gelicht.

Baljuws van Poesele (1).

Frans van Wonterghem	1412
Jan van Nevele	1461
Gheerot de Ruuter	1504
Boudewijn Oudegherste	1573
Willem le Ducq	1607
Joris d'Hont	1650
Joris le Ducq	16**
Nicolaas-Philip de Labye	1663
Jan d'Hane	1703
Jan Impens	1704
Jan d'Hane	1710
Constant Duchatel	1715
Karel-Frans-Jacob van der Weeden . . .	1740
Boudewijn de Coninck	1746
Fr.-Cl.-N. van Yperseele	1751
Joz.-Fr.-Em. Delzoy	1755
Jacob Beydens	1786

Burgemeesters.

Cornelis van Parijs	1594
Joost de Pestel	1607
Jacob Mestach	1650
Geeraard van der Plaetsen	1658
Joost van Doorne	1642
Christiaan Braet	1649

(1) De meeste baljuws van Poesele waren tenzelfden tijde baljuws van Nevele.

Marten Schaut	1637
Jan van Parijs	1663
Joost Beelaert	1669
Lieven van Doorne	1683, 1699, 1715
Pieter van Waeyenberghe.	1687
Laurens de Clercq	1692, 1710, 1729
Jan van Parijs	1703
Pieter van der Plaetsen	1759
.	
Joost van Doorne	1773
Jacob de Mulder.	1778
Adriaan de Clercq	1792
Emanuël Comparé	1806
Frans Papeleu	1808
Jacob Fredericq.	1818
Jacob-Karel Minne	1823
Pieter-Jan Bultynck	1830
Pieter-Jozef van Wouterghem	1832
Jan de Waele	1836
Bernaard Dierick	1840
Jacob-Frans de Mulder.	1841

III.

GESCHIEDENIS. — Wij kennen geen enkel geschiedkundig feit dat te Poesle vóór de XVIIe eeuw zou zijn voorgevallen. Geen twijfel, nogtans, dat het dorp gedurende den oorlog tussehen Gent en Lodewijk van Male, zoowel als tijdens den opstand der Vlaamsche hoofdstad tegen Philip den Goede, te lijden hebbe gehad. Evenmin zal het dorp in de zoo rampspoedige godsdienst-beroerten zijn gespaard gebleven, alhoewel er door geen en enkelen kroniekschrijver iets bijzonders deswege is aangeteekend.

In de tweede helft der XVIIe en in het begin der XVIIIe eeuw had Poesele, gezamenlijk met meestal de andere dorpen van het land van Nevele, niet weinig van de tegenwoordigheid der Franschen, Spanjaards en Bondgenooten op Neerlands bodem uit te staan. Ten jare 1668 werd door de Fransche soldaten aan de gemeente voor meer dan 960 pond groote schade aangericht, zoo aan de veldvruchten en huizen, als in plundering en afpersing van geld, onder voorwendsel van vrijgeleide der ingezetenen. De tuchtelooze benden sloegen den 30 Mei de deuren der kerk en sacristij open, en stolen er, bij gemis aan de kostbare juweelen, die waarschijnlijk op veilige plaats waren gebracht, eenige priestergewaden, bellen, wierookvaten, enz. In het huis van den pastoor rukten zij later al het ijzerwerk van de vensterluiken, sloegen er de ruiten uit, en vernietigden er al de op zijn land wassende zomervruchten (1).

Ten jare 1683 leverde de gemeente aan het Fransch kamp te Harelbeke voor eene som van 5444 gulden aan vee, voeder, granen, enz. Het jaar nadien bedroeg de levering aan het bestuur der kastelnij van den Ouden-Burcht, ongeminderd wat aan vee en voeder moest opgebracht worden, de som van 2500 gulden. Om deze uitgaven te dekken werd op dit tijdstip ieder

(1) « Alvoreen is kennelyck aen het ghemeente dat int foragieren van de Fransche op den xxx^e Meye 1668 is opgheslaeghen de kerkdeure, mitsgaders de deure van de sacristye, dewelcke te voorent in den jare 1667 noyt opgeslegghen en is gheweest; oock syn opengheslaegghen de tresoirren van de selve kercke en is veel schaede daer doore bevonden . . . iv p. x s. gr.

« Item is ghestolen inde selve kereke twee autaeerdeeren, een rood zyden gheblomt damast ende een gheblomt bruyen, werdich zynde. xv p. gr.

« Item sijn ghestelen de alben ende toebehoorten met dry dwaelen, twee bellen, twee wywatervaten, blompotten ende den pelder; tselve ghepresen tot. vi p. gr.

« Eerst hebben de Fransche int huys van heer pastoor afgebrocken tot 15 paer leen ende noch ander iserwerck, met 15 ghelassijsters iv p. v s. gr.

« Item gheëxtimeert alle de vruchten, die dezelve heer pastoor tzedert den 28 dito afgemayt syn, soo taerwe als cooren ende ander somervruchten xvi p. iii s. vi gr.

(Prov. Arch.).

bunder land met eene belasting van 4 pond 8 schellingen 4 grooten bezwaard, welke belasting verscheidene opvolgende jaren, hoewel verminderd, geheven werd. Wij lezen in het kerkarchief dat tijdens het kampement van Deinze, omtrent 1686, de soldaten van kapitein Delaroye zich op het kerkhof van Poesele de paarden en het hoornvee der ingezetenen deden aanbrengen, en dat de kerk zelve omtrent dien tijd van hare goederen beroofd werd⁽¹⁾. Sedert dit tijdstip tot aan den vrede van Utrecht, in 1713, verliep er bijna geen jaar, dat niet het een of ander leger zich te Nevele en in de omstreken, dus ook te Poesele, nedersloeg, en de inwoners er niet met schatting op schatting geslagen werden.

Den 17 October 1702, onder andere, viel in het dorp een luitenant met twee en twintig man van het regiment der « Fusilliers, » om er de « executie militaire » toe te passen, tot uitrusting en onderhoud van het voornoemde regiment⁽²⁾. In 1708 betaalde de gemeente aan de Franschen ruim 70 pond groote, zoo voor levering van hout als van paarden en wagens, en verloor zij door plundering, afbraak van huizen, neervellen van boomen, enz., eene som van meer dan 814 pond groote.

Als een bewijs, hoe tot de kleinste gemeenten in dien rampvollen tijd gekneveld en tot de laatste duit afgeperst werden, zij hier gemeld, dat in het jaar 1710 alleen Poesele voor zijn aandeel in de gewone en buitengewone belastingen de som van 440 pond

(1) « Ontfangen de somme van twee ponden 19 schellingen 8 groote, voor soovele hy verkregen hadde voor intresten van den heere pasteur van Poesele van den capiteyn Delaroye, *ter causen dat de goederen der kercke gheroofd waeren ten tyde van het campement van Deynze.* »

(Kerkrekening van 1686).

(2) « Item aen mynheere Chapyn, Lieut. van het regiement fusilliers, twee ponden seshien schellynghen gr. over *d'executie militaire* by hem gedaen met twee en twintich mannen ten verzoeke van den heere viscomte de Vlierynghe, intendent van het district van Vlaenderen, tot betaelynghe van de remonterynghen ende onderhoud van het voornoemde regiment. »

(Gemeenterekening van 1704).

groote moest opbrengen⁽¹⁾, en dat de gemeente zoo zéer in schulden stak, dat de Vorst haar meer dan eens op verzoek harer wethouderen kwijschelding of vermindering der haar opgelegde lasten moest toestaan. Omtrent het midden der verlede eeuw beliep hare schuld nog omtrent 1000 pond groote.

In 1790 zag Poesele ook een korps van Patriotten tot stand komen, dat te Gent den 27 September 1790 den eed aan de Staten zwoer. De ingezetenen ondersteunden verder de beweging tegen het Oostenrijksch gezag met geldelijke giften.

IV.

KERK VAN POESELE. — De oudste vermelding van de kerk dezer parochie, den II. Laurentius toegewijd, klimt op tot den jare 1121, wanneer Lambrecht, bisschop van Doornik, de kerk van Poesele, onder meer andere bidplaatsen in Vlaanderen,

(1) Ziehier op welke wijze die belastingen werden omgesteld :

« *Hoogh Bailliu ende mannen van Icene van den Castele ende Auderborch van Ghendt,*

« Lieve ende Beminde,

« Alsoo de oncosten midts den swaren oorloghe soo groot vallen over leverynghe van schepen, waghens, peerden ende andere daghelycxsche voorvallen, lasten, midsgaders de croosen van renten loopende ten laste van de generaliteyt deser casselrye, syn wy ghenootsaeckt daertoe te doen eenen uytzend van hondert duysent guldens, daerinne U. quotte beloopt tot i^e xxx l. xviii sch. gr., nemaer ghemaectt synde eene licquidatie van leverynghen campagne waghens, ketspeerden, canonpeerden ende pionniers over de quotte deser casselrye ghedaen gheduerende de voorleden campagne 1710 daerinne U. quotte compt ter somme van xlix p. xix s. ix gr., dewelcke afgetrocken van U. voors. quotte, soo blyft alleenlyck t Ul. laste de somme van lxxx p. xviii s. iii gr., dewelcke U ordonneren met den eersten omme te stellen tot laste van den ougst van den jaere 1710 ende te betalen ten comptoire van den ontfanghere dezer casselrye in drye egale paymenten... op paine van executie. Hiermede, Lieve ende Beminde, blyft Godt bevolen. Tot Ghendt den xii January 1711. »

(Geneenterekening van 1710).

onder het patronaat van St.-Baafs stelde⁽¹⁾. Dit patronaat, of recht om den pastoor te benoemen en het toezicht over de kerk uit te oefenen, bleef aan dit sticht tot aan zijne afschaffing, omtrent het midden der XVIe eeuw, met welk tijdstip het aan den eersten bisschop van Gent, en, na hem, aan zijne opvolgers overging.

Bij eene bulle van paus Adriaan IV, onder dagteekening van Januari 1156, in welk stuk de goederen der St.-Baafsabdij worden opgenoemd en onder 's pauzen bescherming genomen, komt de kerk van Poesele (*ecclesia de Pocsela*) andermaal te voorschijn.

De paróchie werd eerst omtrent het midden der XIIIe eeuw door Walter de Marvis, bisschop van Doornik, afgepaald⁽²⁾. Ten jare 1642 stelde men ze onder de dekenij van Tielt⁽³⁾, aan welke zij tot aan het begin der tegenwoordige eeuw toebehoorde; sedertdien is zij onder de dekenij van Nevele geplaatst.

De oude kerk van Poesele, door de hoogere overheid bouwvallig verklaard, werd geslecht in 1850. Zij was een zeer oud en onregelmatig gebouw, en zoo arm, dat zij in de XVIe eeuw beschouwd werd als eene der armste kerken van het bisdom. Zooals in de kerkrekening van dit tijdstip te zien is, was zij tot in den jare 1650, gelijk overigens een groot getal kerken, met strooi gedekt, en moesten de goddelijke diensten, daar er geen klokgelui bestond, bij middel van eene trommel worden aangekondigd. Hare kap vooral was zoodanig bouwvallig, en haar geldelijke toestand zoo bekrompen, dat men zich genoodzaakt vond de koninklijke machtiging in te roepen om, tot hare herstelling, de gemeente met vijf schellingen per bunder gedurende drie jaren te mogen belasten, 't geen toegestaan werd⁽⁴⁾.

(1) MIRÆUS, IV, 357.

(2) A.-P.-V. DESCAMPS, *Notice sur Walter de Marvis, évêque de Tournay*, 1832.

(3) *Sinodicon Belg.*, IV, 177.

(4) « Philips, bij der gratiën Godts coninck enz. Alle deghene die dese ieghenwoordighe sien sullen, saluyt. Doen te weten dat wij ontfanghen

De daardoor verkregene som , gevoegd bij de gift van 100 gulden, den 31 Januari 1631 van het magistraat der kastelnij van den Ouden-Burcht verkregen, alsmede eenige bijzondere giften, stelden het kerkbestuur in staat den tempel van een nieuw

hebben d'oitmoedighe supplicatie ende requeste van onse lieve ende beminde pasteur, kerckmeesters, burchmeestre ende schepenen, midtsgaders de notable prochianen van de prochie van Poesele, sorterende onder den lande van Nevele, inhoudende dat de kercke van de selve prochie in soo quaeden ende miserablen staet es staende, dat soo verre die nyet en wordt voorsien, ende daerop eene nieuwe cappe ghemaeckt, dat die es in perijckel van vallen, soo dat den goddelijcken dienst daerinne wordt gedaen niet sonder perijckel, gelyck eenen iegelijk van de selve prochie kennelijk is. Ende alsoo de selve kercke geene middelen en heeft, ende dat aldaer ook geene thienden en sijn subject in de reparacie der selver, soo hebben de suppleanten geraedich gevonden, ende oock voluntairlijck geconsenteert onder haerlieder respectieve handteekenken, emmers den meesten deel, van ons octroy te versoecken om te moghen ommestellen op elck bunder landts, tot vijf schellinghen grooten tsiaers, twelck de voorschreven prochianen sijn gebruyckende, ende dat alleenelijck voor den tijdt van drie jaeren, danof het eerste payement ende ommestellinge vallen zoude te Bamesse xvi^e xxvii, eerstecommende, ende alsoo daernaer van jaere te jaere..... ende dat alles omme den goddelijcken dienst te beter gradministreert te moghen worden. Ende alsoo de suppleanten tselve niet en moghen doen sonder daertoe alvooren vercregen t'hebben onse briefven van octroy, baden seer oytmoedelijck ons geliefte te wesen, regard nemende op het voorschreven volontaire consent, hun de selve te verleenen voor den tijdt van de voorscheven drie jaeren. Zoo eest, dat wij tghene voorschreven over ghemeret ende daerop gehadt tadvijs van de eerw. onse lieve ende wel beminde , die gheestelijke ende vier leden ons slandts van Vlaenderen, ende gesien tot dien het voorschreven acte van consent, genegen wesende ter oytmoedigher bede ende begeerte van de voorschreven pasteur, kerckmeesters, burchmeestere ende schepenen, midtsgaders de notable prochianen van de prochie van Poesele. supplianten, hebben deselve gejundt, geconsenteert ende geoctroyeert, junnen, consenteeren ende octroyeren uyt onse sonderlinghe gratie midts desen, dat sy sullen moghen ommestellen op elck bunder landts, dwelcke sy prochiaenen sijn labeuende inde voors. prochie, dertich stuyvers tjacers, geduerende eenen tijdt ende termijn van drie jaeren, danof het eerste payement ende ommestellinge vallen sal te Bamesse deser ieghenwoirdigher jaere.....Brussele, den thiensten dach deser maendt Mey int jaer ons Heeren duysent sesse hondert ende seven en twintich.... »

(Oorspronkelijk stuk in perkament, met half gebroken zegel in rood was, behoorende tot het archief der kerk van Poesele).

dak te voorzien en met schaliën te dekken⁽¹⁾. Dat er echter grootere herstellingen en veranderingen aan de kerk toegebracht werden blijkt uit de genoemde kerkrekeningen, waarin spraak is van de wijding van nieuwe altaren⁽²⁾, en uit de omstandigheid, dat er haar door GREGOOR VAN HALLE, van Gent, eene klok werd gegoten, waarvoor dezen ten jare 1631 eene som van 6 pond 2 schellingen 6 grooten betaald werd⁽³⁾.

De sacristij der oude kerk werd gebouwd in 1762.

De tegenwoordige kerk werd op den grond der oude in 1852 opgericht. Het is een sierlijk en monumentaal gebouw, in den goeden Gothischen stijl, uit drie beuken of gangen bestaande en met eenen verheven achthoekigen toren bekroond. De plans werden er van vervaardigd door den eerwaarden en verdienstelijken heer CLARISSE, destijds onderpastoor te Lendeledede, wien men reeds verscheidene kerken in Vlaanderen, o. a. degene van Baarle, Serskamp, Gontrode en Wontergem, allen in denzelfden bouwtrant, verschuldigd is⁽⁴⁾.

De kerk staat met het koor naar het oosten gekeerd, volgens de oude christelijke gebruiken. Zij is van aan de groote deur tot aan het einde van het koor 26 meters 60 centimeters lang en heeft eene breedte van 15 meters. Tot aan de vorsten is zij 15^m40 hoog, en tot aan het kruis van den toren, 50^m50. Te bejammeren

(1) « Item den 4 December voer het maeken van een request om het selfste te presenteeren aen mijn heeren van der Auderburch, om te hebben eenich secours voer onse kercke o. ii. o. o.

« Item denselfsten het voernoempt request ghepresenteert ende verteert tot Ghendt met mijnheer den pastuer o. iii. iii. o.

« Item den 31 Januari als mijn heer pastuer met mij haelden tot Ghendt 100 guldens, die ons de edele heeren van der Auderburch hebben an onse kercke ghegheven. o. v. viii. o.

(2) « Item voer de loijen coefferkens, daer de h. reliquiën in waeren om te stellen in de nieuwe ghewijde autaeren. »

(3) « Item aen het ghieten van onse klokke aen Mr Gregorius van Halle, blijktt vi. ii. vi. o.

(Kerkarchief van Poesele).

(4) Hij is ook de ontwerper der schoone nieuwe gemeenteschool van Poesele gebouwd in 1854.

is het, merkt de geleerde oudheidkundige J.-B. LAVAUT op, dat het gebouw niet eene vensterlengte grooter is, waardoor de kerk niet, zooals nu, zou te kort geweest zijn. De zijbeuken zijn van den middelbeuk door vier zuilen gescheiden, en veertien drummers ondersteunen het gebouw langs buiten. Binnen, langs de zijkanten en in het koor, zijn kolonnetten geplaatst, met schoone kapiteelen in steen van Rochefort. De eggen der vensters, hunne middelposten en de hoeken der drummers zijn gemaakt met gele steenen, en het opperwerk der vensters insgelijks met steen van Rochefort. De vloer is in Basèclesteen gelegd, en het koor en de beuken zijn met Rupelmondschen steen gewelfd. Men gaat in de kerk langs twee breede trappen in arduin. De sierlijke voorgevel der kerk heeft drie vensters; iedere zijbeuk is door drie, en het koor door vijf vensters, alle met gekleurde glazen, verlicht. De plint rondom de kerk is met steen van Ecaussines gedekt, en een band van denzelfden steen, welke terzelfder tijd tot drupsteen dient, omringt het geheele gebouw ter hoogte van de vensters. Eindelijk heeft de schoone achthoekige toren insgelijks twee banden in steen van Rochefort. Deze nieuwe kerk van Poesele werd den — 17 September 1855 door Z. H. Delebecque, bisschop van Gent, plechtig ingewijd.

Het hoogaltaar, in zwart en bruin marmer, en van eene goede samenstelling, is versierd met drie halfverheven beeldwerken, in 't midden *Maria, het ontzielde lichaam van Jezus houdende*, en van weerszijden de heilige Apostelen *Petrus* en *Paulus* voorstellende, welke laatsten echter veeleer aan wijsgeeren der oudheid gelijken. Boven het altaar hangt een welgeschilderd doek, verbeeldende de *Marteldood van den H. Laurentius*, den patroon der kerk. Zij is het werk van den verdienstelijken schilder DE CAUWER, gewezen bestuurder der Gentsche Teekenschool, overleden in 1845, en heeft fr. 424-45 gekost. Rechts van dit tafereel ziet men een schilderstuk, verbeeldende den *H. Petrus*, prins der Apostelen, en links den *H. Paulus*, beide door JOZEF CANNEEL, van Brugge.

Aan den rechterkant der kerk is het altaar van *O. L. Vrouw*. Het is versierd met haar beeld en met eene schoone schilderij van genoemden *CANNEEL*, voorstellende den *H. Dominicus*, die den *Rozenkrans* uit de handen van *Maria* ontvangt. Van weerskanten treft men in eene nis de beelden aan van den *H. Franciscus van Assisen* en van den *H. Antonius van Padua*.

Het derde altaar, den *H. Jozef*, patroon van België, toegewijd, vertoont boven het beeld van dezen heilige eene schilderij, die tot onderwerp heeft den *H. Donaas*, patroon tegen den donder, hagel en storm, door *SCHEYRS*, van Gent. De beelden van den *H. Laurentius* en den *H. Rochus* bevinden zich van weerskanten ook in eene nis.

De schilderij, aan den ingang der kerk geplaatst, de *H. Drie-vuldigheid*, en welke vroeger aan het hoogaltaar hing, is gemaakt door zekeren *LEMEERE*, ten jare 1754. Zij heeft niet meer verdienste dan *O. L. Vrouw van den Schapulier*, welke men aan het einde des linkerbeuks bij de deur aantreft, en die van de kerk van Vosselare voortkomt, zooals in onze monographie dier gemeente aangeteekend staat.

De biechtstoel is het beste meubel der kerk; hij is in gebeeldhouwd eikenhout, en werd in 1761 door zekeren Aalstenaar, *FRANS D'HAENS*, toen te Hansbeke woonachtig, vervaardigd. Het houtwerk van het koor en de communietafel zijn gemaakt door zekeren *LODEWIJK TOMAN*, in 1756, doch bieden onder kunstopzicht, evenals de predikstoel, geen hoegenaamd belang aan. Het tabernakel is tamelijk fraai. Ten jare 1762 werd aan deze kerk door Maximiliaan-Antoon van der Noot, bisschop van Gent, eene remonstrantie en eene ciborie geschonken. Deze twee voorwerpen, benevens ander zilverwerk, in lateren tijde gestolen geworden zijnde, werden in 1814, door toedoen van zekere Maria-Jacoba Bogaert, die daartoe de noodige gelden gaf, door eene nieuwe zilveren remonstrantie, ciborie en kelk vervangen, welke gemaakt werden door *J. van der Ougstraten*, zilversmid te Nevele, en te zamen 606 gulden 4 stuivers 6 deniers kostten.

Wij spraken hooger van de klok van Poesele. Na de berooving

door de Beeldstormers was de kerk tot in 1630 zonder bedeweker gebleven. Op dit tijdstip werd er een nieuwe besteld, dank aan de milddadigheid van Adriana Maes, vrouw van Nevele, die de twee vijfden der kosten op zich nam. Deze klok, vervaardigd door den Gentschen gieter GREGOOR VAN HALLE, werd evenwel maar vijf jaren later gedoopt en gehangen. Zij woog 500 pond, en had genoemde Adriana Maes tot meter. De pastoor, de kerkraad en de peter betuigden der edele begiftigster hunne erkentelijkheid door de aanbieding van een gastmaal, over hetwelk wij hieronder eenige bijzonderheden mededeelen, als zijnde eene curieuse bijdrage tot de kennis der dischmalen in de XVIIe eeuw. Het eetmaal zal, te oordeelen naar den aard der opgediende spijsen, vermoedelijk op eenen Vrijdag plaats gehad hebben (1).

Het is deze zelfde klok, die ten jare 1736 door MARIJN WIERICKX, van Overmere, hergoten en tijdens het Fransche schrikbewind, zooals de meeste bedewekkers onzer kerken, verbrijzeld werd. De tegenwoordige klok werd ten jare 1809 door J. DUMERY,

(1) « Hier is te bemerken dat wij hebben ghehouden een cleyn maeltijt om te tracteeren de peeters ende meeters int wijen van onse clocke. Zijn ghekocht den 12 Maert 1633, twee aberdaenen tot . . . o. ix. o. o.

« Item den selfsten aen myrrhe. o. i. o. o.
 « Item den selfsten aen pastenaekels o. i. viii. o.
 « Item aen vijgen ende rosijnen o. o. viii. o.
 « Item aen ajuin o. o. x. o.
 « Item aen cabeljauw ende booter. o. xii. o. o.
 « Item aen diversch poer o. i. viij. vi.
 « Item aen haerinck ende noch specerije o. iij. viij. o.
 « Item aen drij mueckens tarmwe o. x. o. o.
 « Item aen een muecken erweten o. ij. viij. o.
 « Item aen een pond booter o. i. o. o.
 « Item aen tonne biers van Philips de Wulf, i. vi. viij. o.
 « Item aen ghiest om te bakken. o. o. ij. vi.
 « Item aen Glaude tot Nevele voir drij potten wijns, om mijnheer den deecken en mevrou van Nevel te beschincken die de principaale meeter was van onse clocke o. v. o. o.

(Kerkarchie).

van Brugge, ten koste van de kerk en van den toenmaligen meier Adriaan de Clercq gegoten. Haar opschrift luidt :

ANNO Dⁿⁱ 1809 17 APRILIS OBTINUIT CAMPANAM ECCLESIA DE POESELE, DE QUA HODIE PASTOR EXISTIT R.-D.-G. VAN DUYZE. NOMINA JACOBI-FRANCISCI-THERESIAE. SUSCEPTORES FUERUNT J.-FR. SCHIJVENS, AEDITUUS, THERESIA BOONE, UXOR ADRIANI DE CLERCQ, AEDITUI.

Buiten, aan den kerkmuur, treft men twee grafsteenen aan van de XVIe eeuw. Op den eenen is de beeltenis des baljuws van Poesele, Geeraard de Ruuter, en zijne echtgenootte gebeiteld, en leest men :

Hier light begraven Gheerolf de Ruuter, f Jans, in zijnen levene bailiu van Poeccele, die overleet den xxi van Maerte XVe LV. Ende Lijsbette Bultink, f Joos, zijn huusvrauwe, die overleet den xix van April XVe LV.

Op den anderen ziet men de afbeelding eens kelks, en leest men :

Hier light begraven Marine van Biervliet, prochiepape van Poesele, die starf A^o XVe XVIII den xix dach van Maerte.

Die twee grafzerken lagen vroeger in den kerkvloer, en zijn zeer wel bewaard gebleven.

Nopens de oude kerkgebruiken te Poesele zijn ons weinig of geene inlichtingen ter hand gekomen. Alleenlijk maken de rekeningen der XVIIe eeuw ons bekend, dat men er te Paschen, zooals overigens toen bijna algemeen 't gebruik was, den communicanten wijn en « lijfskoeken » toediende, en dat er vroeger eene zeer groote begankenis ter eere van St. Laurentius bestond.

Wij lezen in de kerkrekening van 1757: « Doende te noteren « dat met consent van syn Hoogweerdigheit den Bisschop van « Ghent alsmede van de heeren pastoor en bailliu deser prochie « is toegelaten aen Joannes Baffort en Marie de Vos, syne « huysvrouwe, eene particuliere plaetse in de kercke deser

« prochie onder den oxael, met last nochtans van by den selven
« Baffart daervoreen jaerlycks aen dese kercke tot thien stuyvers
« hun beyde levens geduerende op te brengen, dit volgens be-
« scheet onder handteeken van daete 12 Maerte 1737, welke
« alhier dient voor memorie. »

Tot in het begin dezer eeuw maakte de wijk Kerrebroek van het geestelijk gebied van Nevele deel. Sedert het leggen eener brug over de Poekebeck, die deze wijk van het grootste deel der gemeente scheidt, is dit veranderd, en Kerrebroek bij het overige der parochie gevogd geworden.

Er bestaan in deze gemeente twee bijzondere kapellen of bidplaatsen. Degene, toegewijd aan *O. L. Vrouw ter Nood*, recht over de nieuwe gemeenteschool, en tot welke vanouds een groote toeloop is, dagteekent van 1740, zooals een steen ter rechter zijde in den voorgevel aanduidt. Het is een klein gebouw met spits dak en twee vensters, en dat aan den gevel eene soort van portaal heeft, waarboven men leest :

*O Allerliefste Vrouw ter Nood,
Bewaer ons van een kwade dood.*

Boven den gevel rijst een torentje, bestaande uit vier houten pijlers, waarboven zich de achthoekige spits verheft, die met een kruis is bekroond. De hieronderstaande akte, tot deze kapel betrekkelijk, werd ons door den verdienstelijken heer De Mulder, burgemeester van Poesel, onder meer andere inlichtingen, medegedeeld (1), en staat in de kerkrekening van 1737 overge-

(1) « Den onderschreven Joannes Baffort, insetenen der prochie ende vry eyghendomme van Poesel, komt te cederen de capel (staende regt over de pastorye van Poesel, door den voornoemden Joannes Baffort gesticht en gebouwd) met al twasch, ornamenten en alles dat in de selve is berustende an de kercke van Poesel en ten hare profyte, soo van offerande, omhaelen met de schaele en andere incomen, present en toecomende mits nochtans dat de voorseyde kercke op haer tlast es aenveerdende van de voorseyde capelle t'onderhouden van noodige reparatie en restauratie dies noot synde, soo est dat den voornoemden Baffort, hem van alles teenemaal ontblootende, ten

schreven. Het was in deze kapel, dat gedurende drie maanden na de bouwvalligverklaring der oude kerk de goddelijke dienst verricht werd. Onder de voorwerpen, waarmede zij versierd is, bemerkt men verscheidene schilderijtjes of *ex voto*.

De andere kapel is toegewijd aan O. L. Vrouw van Zeven Weeën. Zij telt ook vele bezoekers en is sierlijk en wel onderhouden.

Op eenigen afstand van het dorp, nevens den steenweg naar Lootenhulle, ontmoet men een groot kruisbeeld, dat aldaar den 1 Mei 1758 ten koste van den kerkmeester Willem van Doorne en van zijne echtgenoot Joanna Vanhese geplaatst werd. Het is sedert kort door eenige parochianen heel en gansch vernieuwd geworden.

De feestdag van den H. Laurentius, den patroon der kerk, wordt van over onheuglijke tijden door een groot getal bedevaarders gevierd. Waarom die dag *Poesel-nuchting* genoemd wordt, verklaart zich door dezelfde reden als die, welke wij onder Aalter, alwaar de patroonfeestdag *Aalter-nuchting* geheeten wordt, hebben opgegeven.

In de kerk van Poesele bestaan verscheidene broederschappen en genootschappen, als daar zijn : 1° de *Broederschap der Gedurige Aanbidding*, opgericht in 1782 en vernieuwd in 1852; 2° de *Broederschap van den Rozenkrans*, ingesteld in 1810; 3° de *Broederschap van den H. Donatus*, canoniekelyk opgericht in 1860; 4° de *Broederschap tot onderstand der arme Kerken*, opgericht in 1852; 5° twee Congregatiën voor jongens en meisjes, en 6° een *Genootschap van den H. Franciscus-Xave-*

dien eynde den sleutel der voorseyde capelle levert in d'handen van den heer pastoor, als over de selve directie hebbende, mits mettertyd te stellen eenen capellemeester, naer belieste van den heer pastor en ballieu. Actum 12 Maerte 1737. "

(Get.) : JOANNES BAPFORT.

My present (Get.) : P. FEYERICK, pastor.

My present (Get.) : GUILLAME VAN DOORNE.

rius. Het getal der leden van de *Broederschap van den H. Donatus*, die sedert eenige jaren als den tweeden of hulppatroon in de kerk gevierd wordt, beloopt tot niet min dan 627.

Wij hebben in het tweede hoofdstuk reeds gezegd, dat de tienden te Poesle door de abdij van *Pratis Porcinis*, te Doornik, gelicht werden. Ziehier wat wij nopens deze tienden in de kerkrekening van 1713 vermeld vinden : « Gevende mits de-
« sen den tegenwoordigen pastoor te kennen, dat het klooster
« of de abdye de *Pratis Porcinus*, tot Doornyk, schuldig is den
« hoogen choor te onderhouden, gelyk blykt uyt de voorgaende
« aude rekeningen en uyt de sententie geregistreerd in het
« register decanael fol. 188, welke sententie in den Raedt van
« Gendt gegeven, geconfermeert is den 9 April 1653 in den Raedt
« van Mechelen. »

« Item is de voors. abdye, by sententie in den Raedt van
« Vlaenderen gegeven, schuldig jaerlycks te betaelen voor com-
« petentie aen den coster vyf ponden groote.

« Item is de voors. abdije nog belast het pastoreel huys te
« onderhouden en te doogen de nootsackelyke en onvermyde-
« lyke reparatiën van hetselve, by gelyke sententie van den-
« selven Raedt, volgens de schriftelyke Fransche attestatie van
« den bestierder van het voorseyt clooster, en dit alles ter cau-
« sen van de helft van de groote thiende, gegeven aen het voor-
« seyt clooster a° 1256. Deze thiende is a° 1705 den 25 Mey
« ghecedeert aen den pastoor, met den last van den coster te
« betaelen zyne competentie, sonder mentie van competentie
« voor de kereke, dewelcke susteneert niet te sullen betaelen,
« als noch by accoort nochte by sententie daertoe verbonden
« synde, maer wel tot de reparatie van den hoogen choor daer-
« toe by sententie van den Raed van Vlaenderen, gegeven den
« 20 Maert 1645, en in het register decanael fol. 188 geregis-
« treerd, ghecondemneert synde, dit alles voor memorie in
« toekomende tijden. »

Tijdens DE CASTILLOX, die in het begin der verledene eeuw zijne aantekeningen over de parochiën van het bisdom van Gent

schreef⁽¹⁾, waren er te Poesele 150 communicanten. De koster, zegt hij, werd aangesteld door den pastoor, en trok eene jaarwedde van 5 pond groote. Wat den pastoor betreft, daarover teekent hij aan dat deze, boven het hem toegewezen aandeel in de tienden, welk tot 500 gulden opbracht, de offerpenningen inzamelde en een onbelast huis bewoonde.

Het kerkarchief, dat door den tegenwoordigen pastoor met zorg bewaard wordt, behelst o. a. de volledige kerkrekeningen sedert 1607, armrekeningen van de XVIIe en de XVIIIe eeuw, alsook een register, de opgave behelzende van de kerkinkomsten, pastoreele rechten, enz.

De pastorij dagteekent van 1845.

Pastors van Poesele.

Marijn van Biervliet ⁽²⁾	1518
Jan van der Brugghe	15**
Jan-Bapt. van den Brande.	1607
Felix Ludovici	1615
Norbert van Forest	1614
Laurens Wijns	1617
Pieter Mansheer.	1625
Jan de Drijver ⁽³⁾	1628
Lieven Verschaffelt.	1679
Pieter-Frans Zannekin ⁽⁴⁾	1698
Pieter-Egidius de Grave	1702
Christophorus-Jozef van Eesbeek	1710

(1) *Parochiæ Episcopatus Gand.* II. S. ter boekzaal van de Hoogeschool en in het Prov. archief te Gent.

(2) Deze en de zes volgende waren kloosterlingen van Drongen.

(3) Zinspelende op zijnen naam, had hij voor spreuk : *tot God drijft*.

(4) Licentiaat in de godgeleerdheid, geb. te IJpere, daarna pastoor te Waasmunster, en eindelijk kanunnik in zijne geboortestad, alwaar hij overleed.

Paul Leyten (1)	1710
Pieter Feyerick	1754
Albrecht Ost.	1764
J.-F. de Raeve	1773
Florens Raes.	1773
Jan-Bapt. van Cauteren	1790
J. van Duyse.	1808
Jan Frui	1812
A.-J. van Stappen	1819
Jan-Frans Liedts.	1843
Frans-Lodewijk Piron	1854

V.

MAATSCHAPPIJEN. — Schuttersgilde. — Vermoedelijk zal te Poesele in vroegeren tijde een schuttersgilde bestaan hebben; althans wij vinden in eene gemeenterekening van het einde der XVIIe eeuw de volgende aantekening, die tot dergelijke gissing aanleiding geeft :

« Item betaelt aen Jan-Bap^{te} D'Hanens over Jan D'Hanens,
 « acht grooten over de leverynghe van eene tonne goed bier,
 « by hem geleverd ten dienste van de prochie, ende voor de
 « schutters op Ste Laurens dagh ten jare 1699, par ordonnantie
 « ende quittantie van den vii Octobre ende v Novembre 1699. »

Kamer van Rhetorika. — Zooals de meeste plaatsen van Vlaanderen, had Poesele in de verledene eeuw zijnen rederijkerskring. Wij kennen er niets anders van, dan dat hij omtrent

(1) Een geleerd priester, geboren te Nedersel, in de meierij van 's Hertogenbosch, oudonderpastoor van O. L. Vrouwkerk te Dendermonde, en eindelijk pastoor van Poesele, alwaar hij in 1734 overleed. Zijne spreuk luidde : *tot God leidt.*

1740 een stuk van den dorpspastoor LEYTEN opvoerde, *St.-Laurentius* getiteld, waarvan het handschrift ongelukkiglijk over eenige jaren verloren is geraakt.

VI.

VERDIENSTELIJK MAN, TE POESELE GEBOREN. — *Blondijn van Haver*. — Alhoewel, voor zooverre ons bekend is, het nederig dorpje Poesele geene roemwaardige mannen hebbe opgeleverd, zoo verdient hier toch een zijner inboorlingen, die de beeldhouwkunst beoefend heeft, vermeld te worden. Wijlen onze vriend PIRON, schrijver der *Algemeene Levensbeschrijving van beroemde Belgen*, en broeder van den tegenwoordigen pastoor van Poesele, deelde over hem in het te Gent verschenen tijdschrift *Oud en Nieuw* (1866) eenige levensbijzonderheden mede, welke wij ons hier ten nutte maken.

BLONDIJN VAN HAVER, te Poesele den 16 Januari 1811 geboren, en aldaar den 23 Januari 1865 overleden, toonde reeds in zijne kinderjaren eene groote neiging tot de schoone kunsten. De armoedige toestand zijner ouders dwong hem in zijne jeugd de koeien te wachten, doch reeds van dien tijd af hield hij zich veel bezig met het snijden van allerlei dieren en dierenkoppen, voor wandelstokken, enz., en het vervaardigen van de zoogenaamde *liere-naars*. Die zucht tot beeldsnijden vermeerderde met zijne jaren, doch ongelukkiglijk ontbrak hem bij die oefening een goed meester om hem in de kunst te richten, en het was slechts toen hij reeds oud en door handenarbeid afgesloofd was, dat hij eenen beschermer ontmoette, die hem goede modellen verschaft. Dat de man veel aanleg bezat, blijkt hieruit dat hij die modellen zeer verdienstelijk nabootste. Zijne gesnedene wandelstokken met dierenkoppen, slangen of loofwerk; zijne snuifdoozen met Christushoofden, boerkens naar TENIERS, en andere kunstwerken, werden door de liefhebbers gezocht, en in zijne

laatste levensjaren sneed hij ook Christusbeelden voor kruisen, waaronder er verscheidene zijn, die men wanen zou van goede meesters voort te komen. Ook sneed en schilderde hij zoo kunstig meer andere voorwerpen, zooals eetwaren of keukengerief, dat het oog er zich aan vergissen kon. Zoo schilderde hij eens eenen solferstek op de plaat eener schouw, die zoo natuurlijk eenen echten geleeck, dat menigeen er zich van bedienen wilde om zijne pijp aan te steken, en er door bedrogen werd. Wie VAN HAVEN's kunstgewrochten heeft gezien, zal het betreuren dat de man zijn kunstgevoel niet onder de leiding van eenen ervaren meester heeft kunnen ontwikkelen; ongetwijfeld zou hij het verre gebracht hebben.

De eenige gewrochten zijns beitels, thans in het openbaar te zien, zijn : het houten beeld van *St. Laurens*, in de nis boven de kerkdeur van Poesele; een *Lammeke*, gebeiteld op de communiebank, en het beeld van *den Goeden Herder*, in eikenhout, op den biechtstoel in dezelfde kerk.

VII.

SAGE.

Oorsprong van Poesele. — In 't eerste van de wereld reed de prochiemaker, na Nevele gesticht te hebben, verder om Lootenhulle te vormen. Omtrent halfweg gekomen, viel er van zijne kar een groote kluit prochiestoffe. Het volk, dat er achter kwam, schupte den kluit open, en daaruit ontstond Poesele.

SPREEKWOORD. — De *Poeselsche duim* is in een gedeelte van Vlaanderen als uitzonderlijk groot bekend. Als men bij het meten, in 't bolspel bij voorbeeld, wil te kennen geven dat het verschil nog al groot is, dan zegt men spitswijze : « 't En scheelt maar 'nen Poeselschen duim ! »

